

Ajatusviivan ”sielunelämää”

Tämä kooste ajatusviivan ja yhdysmerkin käytöstä perustuu Kielikellon numeroon 2/2006.

Kielikelloa voi tilata (myös numeroittain) Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tilaajapalvelusta: tilaajapalvelu@stellatum.fi tai puh. 03 4246 5340. Lehdestä on myös verkkoversio, Verkko-Kielikello, jonka löytää osoitteesta www.kielikello.fi. Tiedustelut myös info@stellatum.fi.

Yhdysmerkki ja ajatusviiva

Yhdysmerkki (-) (eli yhdysviiva eli tavuviiva) on lyhyempi kuin **ajatusviiva** (– ja —). Tekstissä voidaan käyttää kumpaa tahansa ajatusviivaa, lyhyempää tai pidempää. Kannattaa kuitenkin käyttää vain yhdenlaista ajatusviivaa samassa tekstissä. (Lyhyt viiva = Alt + 0150, pitkä = Alt + 0151)

Esimerkkejä

Helsingin–Tampereen radalla – sen varrella on muun muassa Riihimäki – matkustaa arkisin paljon 25–55-vuotiaita.

Yhdysmerkki (-)

koe-erä
EU-projekti
NAVI-teknologiaohjelma
pk-yritykset
Alv-numero
kiinteistö-oy
Maija-Liisa Virtanen-Lahtinen
Etelä-Afrikka
@-merkki
syntymäaika ja -paikka
12-vuotias
15-henkinen seurue
80- ja 90-luvuilla
pro gradu- ja lisensiaatintyöt
maksupalvelu (postisiirto) -kuori

Ajatusviiva (–)

Välilyönti (molemmin puolin):

Huomenna – muistatte kai paikan? – tapaamme klo 19.15.

5 – 3 = 2

Jos sen sanot, niin minä –.

– Hyvää päivää, tervehti vieras.

Ei välilyöntiä:

–12 °C

1.3.–5.5.2002

10–12 miljoonaa euroa vuosina 2000–2002

Määrä on 20–30 %.

Yhdysmerkin käyttöä perusteluineen

Yhdysmerkki (-)

- Käytetään yhdyssanan osien välissä, kun **yhdyssanan osana** on kirjainasultaan outo, vaikeasti hahmotettava tai suomen kieleen vakiintumaton **vierassana**, esimerkiksi:

par-luku
factor-ajattelu
sandwich-rakenne
aids-hysteria
pop-opisto

■ Käyttöön **vakiintuneissa, tutuissa sanoissa** yhdysmerkkiä ei käytetä:

multimediataute
laserkirjoitin
leasingauto
primekorko
clearingtili

■ Käytetään muodoltaan **rinnasteisten** (yhdyssanan osat ovat samanarvoiset) yhdyssanan osien välissä:

parturi-kampaamo
jääkaappi-pakastin

■ **Alku- ja loppuosan väliin ei tule** yhdysmerkkiä, jos yhdyssanan **alkuosa** koostuu kahdesta yhdysmerkillä erotettavasta rinnasteisesta osasta:

jää-viileäkaappi
maalous-metsätieteellinen
happo-emästasapaino
itä-länsisuuntainen
puna-keltaraitainen
hinta-laatusuhde

■ Yhdysmerkkiä käytetään **erisnimen** sisältävissä yhdyssanoissa:

Itä-Uusimaa
Iso-Britannia
Suomi-kuva
Karjala-kysymys
Mattila-niminen
Möttösten Italian-matka
Suomen Venäjän-kauppa
Pohjois-Karjala-projekti

■ Yhdysmerkkiä käytetään, kun yhdyssana koostuu **kahden tai useamman erikseen kirjoitetun** sanan tai numeron ryhmästä (**sanaliitto**). Sanaliitto-osan ja yhdysmerkin väliin tulee välilyönti:

avaimet käteen -periaate
Suomen vahvin mies -kilpailu
Natura 2000 -ohjelma
ISO 9000 -standardi

Myös:

maksupalvelu (postisiirto) -kuori
deoksiribonukleinihappo (DNA) -molekyyl

Myös toisinpäin:

Hyla- rasvaton maito
nyky- Los Angeles

Huomaa myös:

in vitro- ja in vivo -kokeet
business class- ja first class -matkustajat
business class- ja top-ten-matkustajat

■ Jos ”sanaliiton” osien välissä on yhdysmerkki, kyseessä onkin **yhdyssana**, eikä jälkimmäisen yhdysmerkin eteen tule välilyöntiä:

SFS-EN-standardi
3D-CAD-järjestelmä
Marja-Liisa-täti

Ajatusviivan käyttöä perusteluineen

Ajatusviiva (-)

■ Ajatusviivaa käytetään **rajakohtamerkin**össä, esim. ääriakojen, -lukujen ja -paikkojen merkitsemisessä; sitä käytetään myös vastakohtien ja osapuolten (esim. teoksen tekijöiden) merkitsemisessä. Tällöin ajatusviivan kummallekaan puolelle **ei tule** välilyöntiä.

He asuivat ulkomailla 1990–1999.
Työ tehtiin 1.4.–10.6.2002.

Huomaa: Päiväyksissä järjestysluvun piste merkitään myös ajatusviivan edelle.

2–4 metrin pituinen
Kirjan sivut 2–28.

■ Kun rajakohtailmaus on **yhdyssanarakenteen alkuosa**, se liitetään loppuosaan yhdysmerkillä **ilman** välilyöntiä.

15–20-vuotiaat
Suomi–Ruotsi-maaottelu
Lahti–Heinola-väli tai Lahden–Heinolan väli
Vesterinen–Rantanen: Teräsrakenneoppi.
Vesterisen–Rantasen Teräsrakenneoppi.
Shannonin–Wienerin indeksi tai
Shannon–Wiener-indeksi
Churgin–Straussin oireyhtymä
touko–elokuun sademäärä

Huomaa: Peräkkäiset kuukaudet yhdysmerkillä:
touko-kesäkuun sademäärä ■